

QUELENNADURES

VAR AR

BETTERABES

EVID

OBER SUCR

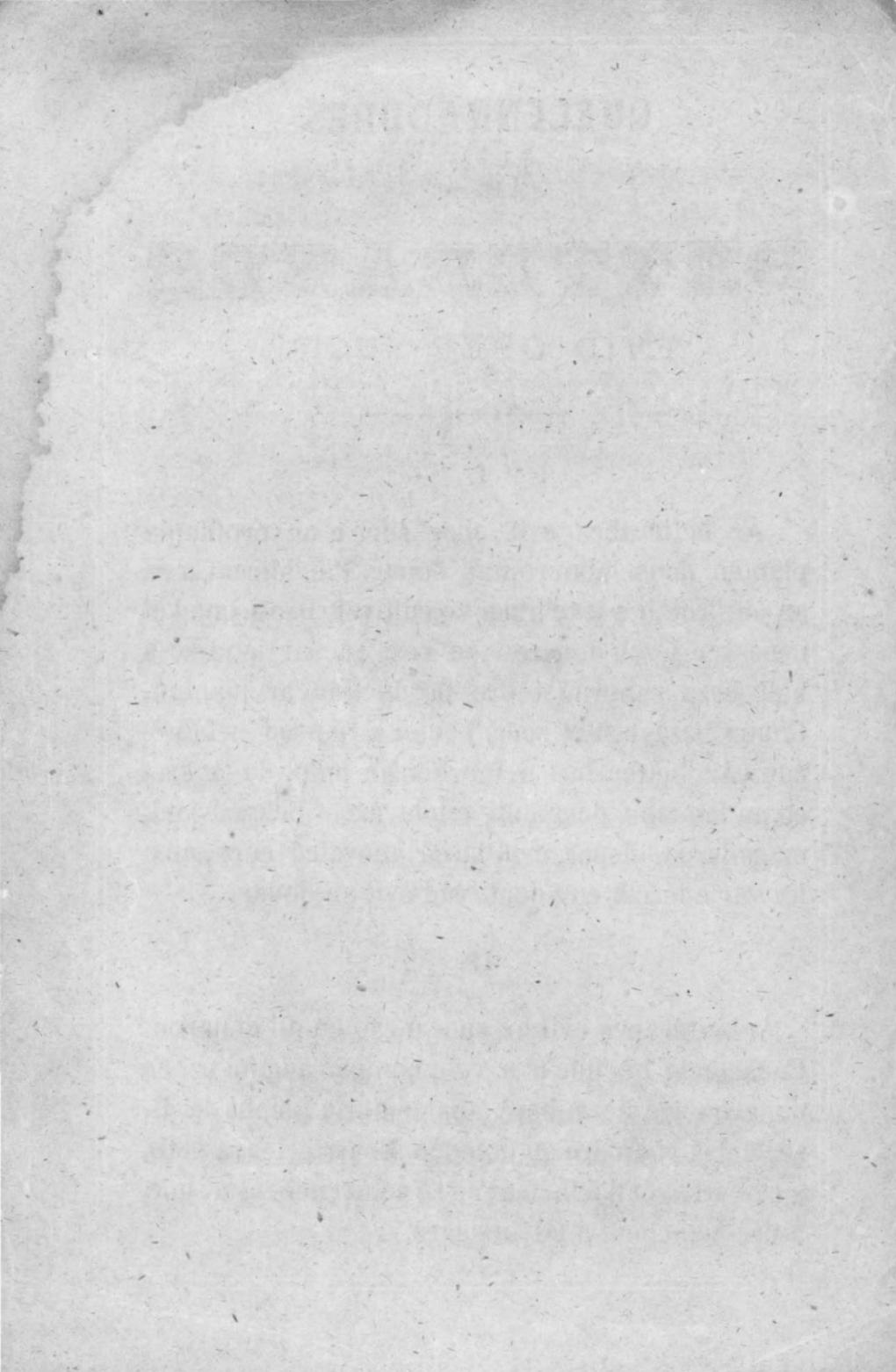
XIX M

MONTROULEZ

Mouillé e ty J. MAUGER, ru Brest, 11.

—
1880.

QUELENNADURES

VAR AR

BETTERABES

EVID OBER SUCR.

I.

Ar betterabes evit ober sucr e ar profitapla planten deus labourou an douar. Pinvidicaat a ra an oll broiou e leac'h ma ve cultivet. Dre-hi ne ket necesser lezel douarou en koz, rac ar mod-ze a hell beza supprimet dre production ar planten. Goude beza rentet sucr, pehini a ve peed er fabri-cou. Ar betterabes a fournis ar pulp, da lavaret eo an tammou deuz outi goude ma e bet goasked, magadurez dispar evit larda aneveled corn, ac a lez var e lerc'h eun demz vad evit an douar.

II.

Ar betterabes evit ar sucr a zao en oll douarou. Couscoude guelloc'h a vefe non pas ada an ezi en douarou trezec a berr, abalamour e teuont da di-zec'ha re vuan dre an domder. Er parkeier re gleb, e ra corf avoallac'h, mez ne ro nemet nebeut a sucr, a dre-ze nebeut a talvoudegez.

III.

Araoc ac epad ar goan en douar e dleer ada betterabes, a renker en labourat don ac aliès, abalamour pa gommanço ar betterabes da greski e kafont eun douar munudet, en evelep feçon ma hello ar griou mont don en douar : rac ma vez re stard an douar, ar betterabes n'ho dezo ket avoallac'h a nerz evit treuzi ar pouloud, ac a vez o obliget neuze da greski emez, ar pez ho empêchfe da rei kement a sucr.

IV.

Dleet a vefe, evit ar guella temzi an douar evit ar betterabes daou pe tri miz benag araoc ada, evit rei amzer d'an teil da vreina : evel se an ad a gavo ractal en douar ar substanc a ranc da gaout.

An teil en poult, evel al ludu du, ar guano, ar phosphate, a dle beza scuillet a kemesquet en douar pemzec devez araoc commanç da ada.

V.

Adet a ve ar betterabes en renquennadou, en tre pere a ve lezet avoallac'h a zisparti evit gallout o c'hempen ac o c'houenna ken aliez a ma vo ezom. Ar re a zo oc'h ada an espec betterabes-se a lavar tout penaus e red lezal daou-ugent centimetr etre ar renquennadou evit renta muioc'h a sucr, red e

neuze allout lakaat sez ac eiz aden va*l* ar memes lignen, dre zri troatat carré (eur mestr Carré). An distanç etre peb renquennad a zo deus daou-ugent centimetr, evit gallout kaout dek mil a tri-uguent planten en daou devez arat.

IV.

Red mad a vezo dal labourerien gorthos fin ar goan evit ada ho greun, rac ar betterabes yaouanc a zo tener deus ar reo a deus ar scorn. En mis meurs pe en mis ebrel e man ar poent habituel evit ho ada ; gouelet zo coucoude penaus an ada abreta a ro atao an guella trevat.

VII.

Evit caout betterabes mad e renker caout ad dibabet. Evelse ar fabricou a gustum fournissa an ad dal labourerien.

VIII.

Laket a ve dec pe daouzec aden en eur mestr a hed, er renquennadou. Ne dleer ket ada aneze donnoc'h eguet daou pe dri centimetr. Lakat **a** rer pemzec pe uguent lur ad en eun devez arat, evit beza surroc'h da gaout calz a blant, en ken cas e halfe unan benag dont da vancout pe da veza drebet gant ar prenved. Evel ma ne divouanet an ad ac ma veler e ze scler ar renquennadou, e com-

mancer ho c'houennat evit bravaat a meüri an douar, evit lakaat an domder deus an heol da antreual ezetoch en douar, ac erfin evit sicour an temz da vreina.

Ar c'henta labour-ze a c'houlen calz a attention, a necesser a vefe en ober dre eun amzer sec'h.

IX.

Goude ma ve c'houennet eur vech kenta ar betterabes e vent diffotet a dilamet deus al leac'h ma vez re a blant. Goude-ze e dleer lezal deus peb bozat ar planten c'haëra, ac gant an dorn deo e lemer divar e dro ar re ne ve ket a c'hoant da lezal, a gant an dorn kleiz e terc'her ar planten a dle chom a blas evit empêche aneze da ziscrienner.

Command a rer da zibabat aneze pa ho deus diou deillen ; guir e, ar plant n'int guel solid, mez red e ober an operation er c'houlz-ze, rac neuze ne vo o profita deus an teil nemet an hini o peus sonch da labourat.

X.

Daou-ugent centimetr a ve lezet etre peb renken, ac ugent centimetr etre peb plant en renquennadou, evit gallout caout atao eiz pe deck betterabezen dre mestr carré. Guelet zo bet dre experienç penaüs ar betterabes labouret a distancet er feçon-se a ve pounneroc'h a pinvidicoc'h e sucr eguet ar re

a ve roet muioc'h a blaç dè. Var ar poent-se e klefe al labourerien teleur tout ho attention.

XI.

Pe vent bet dibabet a pa ve brao an amzer, var dro teir sizun goude ar c'houennadec kenta e c'houenner adarre al louzou a veler o tont; neuze ar plantennou o deus teir pe bevar deillen. An drede c'houennad a ve gret dro mis guillou pe mis eost, araoc ma deus an deillou cuzet cazi tout an douar. Al labour-ze a renc beza gret gant attention. Divoal da derri an deillou, rac an dra-ze a empêche ar betterabes da greski. Pa ve bet eur goan dourek, e red mad c'houennad betec peder guech.

XII.

Epad ma ve ar betterabes o creski, ne dleer ja-mès cunteuil an deillou, rac ma her da zilam an deillou, e empêcher ar betterabes da greski, ac evelse ne ro ket kement a sucr.

XIII.

Commanç a rer da denna ar betterabes abaoue ar bemzec a vis guengolo, ac al labour a ranc beza achuet araoc ar ienien ac ar glo bras. Gant cals a attention e ranker ho zenna, a divoal do blonsa.

Ne dleer ket ho zenna gant ostillou ; kals guelloc'h a vefe o zenna gant an dorn.

XIV.

Evel ma ve tennet ar betterabes, e veint di-zouaret, dibennet ha berniet; hac ho delliou a chervich do c'holo, ken a vo poent kass a neze dar fabric.

XV.

Goude ma ve charreet ar betterabes, an douar n'en deus ket ezom mui ha temz evit lakaat eost. An douar, e lec'h chom da goza, a zo bet occupet gant ar betterabès, a neus gret nemet vad dan douar. An dra-ze a neus fournisset eun eost muioc'h, a en em gao en etat da receeo adarre eun eost all.

XVI.

C'hoas ouspen, er fabricou, goude ma ve dise-c'het mad ar betterabès, e roer ar pulp cazi evit netra dal labourerien. Evel-se, ar re-man ne gollont sort deus ar pez o deus laket en douar, pe e guir ar pulp-ze a zistro dè evit larda ho loened.

XVII.

Calz guelloc'h e evit lartaat al loened pulp ar betterabès eguet ma e ar betterabezen e unan, pa ve kemesket gant plous draillet pe plous biban. E lec'h zo cals a loened da veva e klasquer pulp betterabès da lartaat al loened evit pemp scouet ar

mil lur, pa ne heont ket da peuri d'ar prajou, var dro mis du.

XVIII.

Evit conservi ar pulp betterabès n'ho peus nemet toulla en douar daou droatad, var eun ledander a zaou pe dri metr, a var eun hirdet a bevar pe bemp metr, en eun andret e pehini ne deuio ket re a zour.

Bernia a rer ar pulp entre ma ve gret an toul evit empêch an er da entreal ebars, goudeze separit bep guiskat bep pemzec centimetr gant plous draillet. Goudeze e ve goloet gant plous, dreist pehini e ve laket douar avoallac'h evit dioual ar pulp deus ar scorn, ac a ve roet dal labour-ze form eur van drezen. Epad daou vla e heller lezal an he en etat se eb caout sourci abet.

